

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดจริยศาสตร์กับการเป็นหนี้ในพุทธปรัชญาเถรวาท

ผู้วิจัย : พระมหาสมนึก จิตตธมฺโม (ตั้งใจ)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (ปรัชญา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระครูสังวรวิริยรักษ์, ดร. พธ.บ., M.A., Ph.D.

: พระยุพธนา อธิจิตฺโต, ดร. พธ.บ., M.A., Ph.D.

: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพงษ์ คงสัตย์ ป.ธ.๔., พธ.บ., M.A., ป.ร.ด.

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๗ / กุมภาพันธ์ / ๒๕๕๘

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาทฤษฎีจริยศาสตร์ (๒) เพื่อศึกษาการเป็นหนี้ในพุทธปรัชญาเถรวาท และ (๓) เพื่อวิเคราะห์แนวคิดจริยศาสตร์กับการเป็นหนี้ในพุทธปรัชญาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า

ทฤษฎีจริยศาสตร์ หมายถึง พฤติกรรมและ การกระทำทางในสังคมของมนุษย์ อันเป็นวัฒนธรรม ที่มนุษย์จะต้องเรียนรู้และจะต้องมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยสอนให้คนรุ่นหลังรู้ถึงระบบสัญลักษณ์ของสังคม จริยศาสตร์ นักปรัชญาได้แบ่งประเภทจริยศาสตร์ ๒ อย่าง คือ ๑) จริยในเชิงประโยชน์นิยม ๒) จริยศาสตร์ในเชิงเจตนานิยม และมีองค์ประกอบของจริยศาสตร์ ๓ อย่าง คือ ๑) บุคคลกระทำ ๒) การกระทำด้านศีลธรรม และ ๓) ผลที่ตามมาของการกระทำ

การเป็นหนี้ในพุทธปรัชญาเถรวาท แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ๑) หนี้ทางธรรม คือเป็นหนี้ที่เกิดตามธรรมชาติที่สรรพสัตว์กระทำต่อกันทั้งทางตรงและทางอ้อม ๒) หนี้ทางโลก คือเป็นหนี้เกิดจากความพอใจของแต่ละคนที่กู้เงินยืมสินต่าง ๆ จากสถาบันการเงินของรัฐและเอกชนเป็นหนี้ในระบบและนอกระบบ และทางพุทธปรัชญาเถรวาทมีแนวความคิดว่าการเป็นหนี้เป็นทุกข์ที่สุดในโลกเพราะทำให้เกิดกิเลสตัณหาสะสมอยู่ในจิตทำให้เกิดความทุกข์ในการแสวงหาสิ่งต่าง ๆ มาครอบครองตามความต้องการนั้น ๆ

จริยศาสตร์ การเป็นหนี้ในพุทธปรัชญาเถรวาทพบว่า การเป็นหนี้ก็เป็นประโยชน์และนำมาซึ่งความสุขในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ถ้าหากว่าบุคคลนั้นบริหารการเงินและการงานอย่างมีระเบียบวินัยในการรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนโดยสมบูรณ์ไม่บกพร่องในหน้าที่ ที่ตนรับผิดชอบการเป็นหนี้ก็เกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือฝ่ายเจ้าหนี้ และฝ่ายลูกหนี้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีประโยชน์นิยมที่กล่าวว่า หลักเกณฑ์ที่จะตัดสินการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ว่าถูกหรือผิด ดีหรือชั่ว ชอบหรือไม่ชอบมีประโยชน์ หรือไม่มีประโยชน์ นั้นขึ้นอยู่กับผลที่ได้รับจากการกระทำนั้น แต่ในทางมุมมองทางทฤษฎีเจตนานิยมคือ ความตั้งใจความมุ่งหมายจะทำในสิ่งที่กำหนด ในสิ่งที่ตนชอบ และในสิ่งที่ตนนับถือเป็นการกระทำโดยเจตนา ตามทฤษฎีของค่าน้ำคือ การกระทำที่ถูกคือการกระทำที่เกิดจากเจตนาดี

สำหรับการเป็นหนี้ทางธรรมนั้นเป็นเรื่องของธรรมชาติที่ทุกคนต้องมีอยู่ และโดยเฉพาะการเป็นหนี้บุญคุณต้องตอบแทนคุณพ่อแม่ และสิ่งที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ตนเอง ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีทั้งสองอยู่แล้ว แต่ในทางพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นถือว่าไม่ว่าจะเป็นหนี้แบบใด ก็ถือว่าเป็นทุกข์ในโลกดังสุภาษิตที่ว่า อธิณาทานํ ทุกฺขํ โลกํ คือการกู้หนี้เป็นทุกข์ในโลก

Thesis title : A Critical Study of Ethical Concept and Debts in Theravada
Buddhist Philosophy

Researcher : Phramaha Somnuk Jittadhammo (Tangjai)

Degree : Master of Arts (Philosophy)

Thesis Supervisory Committees

: Phrakhu Sangvarahitak, B.A., M.A., Ph.D.

: Phra Yuthana Adhicitto, B.A., M.A., Ph.D.

: Asist.prof.Dr. Surapong kongsat, B.A., M.A., Ph.D.

Date of Graduation : 17 / February / 2015

Abstract

This thesis aimed to (1) study the theory of ethics, (2) study the concept of debt in Theravada philosophy, and (3) analyze the concept of ethics and debt in Theravada philosophy.

The results were found as follows

The theory of ethics referred to behavior and action in the human society which were very necessary for human to learn and transfer cultural knowledge by teaching next generation about the symbols of ethics society. Philosophers divided the type of ethics in two sectors. They were (1) the utilitarianism ethics, and (2) intention. The ethics consisted of three items. They were (1) doers, (2) moral doing, and (3) the results of doing.

Debt in Theravada philosophy consisted of two parts. They were (1) Dhamma debt which occurred naturally. All animals behaved to each other directly and indirectly, and (2) world debt which occurred from each person's satisfaction. It was a loan from both government and private sectors. It was debt both in the system and outside the system. Theravada philosophy considered that having the debt was the most distressful

thing in the world because it accumulated desire in mind resulting in suffering for owning things according to their own needs.

The ethics of debt in Theravada philosophy was found that the debt was useful bringing happiness to the human if money and work were administrated with good disciplines by having responsibility to their own debt resulting in mutual benefit in accordance with the popular use which claimed that the rule to decide which was right, wrong, good, or bad, useful or not useful was upon the result from that behavior. In contrast, according to the theory of contention, good action referred to the action from good intention. Thus, according to Kant theory, the good action referred the action from good intention.

Dhammar debt was natural for everyone especially the obligation. Everybody had to reward their own parents and the other things which benefited themselves in accordance with both theories. However, Theravada philosophy did consider every kind of debt as a case of suffering in the world as a saying "having debt was the most suffered thing in the world".

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยเพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากคณาจารย์ และผู้มีพระคุณทั้งหลาย ผู้วิจัยขอจารึกนามให้ปรากฏเพื่อเป็นเกียรติ ดังต่อไปนี้

ขอกราบขอบพระคุณพระราชปริยัติกวี เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์ที่เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ขอขอบคุณพระสุธีวรญาณ รองอธิการบดี มจร. วิทยาเขตนครราชสีมา ขอขอบคุณพระครูสังวรวิริยกิจ,ดร. ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พระยุทธานุ อภิจิตฺโต ดร. พระมหาสุพัฒน์ วชิรฺวุธ ดร. พระมหาจิตตภัทร์ อจลฺมโม ดร. ขอขอบคุณ ดร.เสรี ศรีงาม ที่ ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และให้คำปรึกษาด้านวิชาการซึ่งเป็นประโยชน์และมีส่วนสำคัญ และผศ. ดร.สุรพงษ์ คงสัตย์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ดูแลเอาใจใส่ให้คำปรึกษา เสนอแนะข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ และมีส่วนสำคัญกับความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณพระครูศรีปริยัตยานุศาสน์ (พระมหาเรือง) เจ้าอาวาสวัดบ้านตะเคอง ที่ ให้ความอุปถัมภ์ในการค้นคว้าข้อมูลหนังสือและอินเทอร์เน็ตตลอดมา ขอขอบพระคุณพระวิรัตน์ ธรรมโมโสโก ที่ช่วยแก้ไขและให้คำปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ และขอขอบพระคุณเพื่อน สหธรรมิกนิสิตหลักสูตรมหาบัณฑิตปริญญาโท ปรัชญารุ่นที่๒/๒๕๕๔ทุกท่านที่เป็นกำลังใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านต่าง ๆ จึงทำให้ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษารั้งนี้

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ธุรการศูนย์บัณฑิตศึกษา เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมาและขอขอบคุณญาติโยมชาวบ้านตะเคองทั้งสี่ หมู่บ้าน ที่ให้ความอุปถัมภ์เรื่องอาหารบิณฑบาตปัจจัยสี่ ตลอดจนถึงให้กำลังใจในการศึกษา อาณิสสย์ที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอน้อมถวายเป็นพุทธานุชา ธรรมบูชา สังฆบูชาและมารดา บิดา อุปัชฌาย์ ครูอาจารย์ หมู่ญาติโยมทั้งหลาย ขอให้ทุกท่านมีสติปัญญากล้าหาญที่สมาทาน เอาพระธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาปฏิบัติ และขอให้ทุกท่านมีส่วนแห่งธรรม ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้บรรลุธรรมในพระพุทธานุชา คืออมรรคผลนิพพานด้วยกันทุกท่าน เทอญ

พระมหาสมนึก จิตฺตมฺโม (ตั้งใจ)

วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๘

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๙
๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ	๑๐
บทที่ ๒ ทฤษฎีจริยศาสตร์	๑๑
๒.๑ ความหมายของคำว่าจริยศาสตร์	๑๑
๒.๒ องค์ประกอบหลักจริยศาสตร์	๑๓
๒.๓ ประเภทจริยศาสตร์	๑๔
๒.๓.๑ จริยศาสตร์ในเชิงประโยชน์นิยม	๑๕
๒.๓.๒ จริยศาสตร์ในเชิงเจตนานิยม	๒๐

บทที่ ๓ แนวคิดการเป็นหนี้กับปัญหาทางจริยธรรมตามทฤษฎะพุทธปรัชญาเถรวาท	๒๗
๓.๑ ความหมายของคำว่าหนี้	๒๗
๓.๒ ลักษณะของการเป็นหนี้	๓๐
๓.๒.๑ ปัญหาการเป็นหนี้ทางธรรม	๓๐
๓.๒.๒ ปัญหาการเป็นหนี้ทางโลก	๔๐
๓.๓ องค์ประกอบของการเป็นหนี้	๔๔
๓.๓.๑ องค์ประกอบของการเป็นหนี้ทางธรรมหรือหนี้โดยธรรม	๔๔
๓.๓.๒ องค์ประกอบของการเป็นหนี้ทางโลก	๕๐
๓.๔ ปัจจัยภายในแห่งการเกิดหนี้	๕๑
๓.๔.๑ ปัจจัยภายในแห่งการเกิดหนี้ทางธรรม	๕๑
๓.๔.๒ ปัจจัยภายในแห่งการเกิดหนี้ทางโลก	๕๒
๓.๕ ปัจจัยภายนอกแห่งการเกิดหนี้	๕๔
๓.๕.๑ ปัจจัยภายนอกแห่งการเกิดหนี้ทางธรรมหรือหนี้โดยธรรม	๕๔
๓.๕.๒ ปัจจัยภายนอกแห่งการเกิดหนี้ทางโลก	๕๔
๓.๖ สรุป	๕๖
บทที่ ๔ วิเคราะห์แนวคิดจริยศาสตร์กับการเป็นหนี้ในพุทธปรัชญา	๕๘
๔.๑ วิเคราะห์แนวคิดจริยศาสตร์เรื่องหนี้ในเชิงประโยชน์นิยม	๕๘
๔.๒ วิเคราะห์แนวคิดจริยศาสตร์เรื่องหนี้ในเชิงเจตนานิยม	๖๐
๔.๓ สรุป	๖๓
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๖๔
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๖๔
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๖๙
บรรณานุกรม	๗๑
ประวัติผู้วิจัย	๗๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

สารบัญคำย่อ

ตำราที่ผู้วิจัยใช้ศึกษาค้นคว้าหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท สำหรับเขียนวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎก ฉบับสยามรัฐ ภาษาบาลี อักษรไทย และภาษาไทยฉบับหลวง ของกรมการศาสนา ในการอ้างอิง ใช้ชื่อย่อของคัมภีร์พระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา ไว้ในเชิงอรรถของวิทยานิพนธ์นี้ ชื่อย่อของคัมภีร์เหล่านั้นมีค่าเต็มดังนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา.	วินยปิฎก	มหาวิภังค
วิ.ม.	วินยปิฎก	มหาวคค ๑

พระสุตตันตปิฎก

ลั.ส.	สุตตนต์ปิฎก	สงยุตตนิกาย	สคาถวคค
อญ. ทุก.	สุตตนต์ปิฎก	อญคุตตตรนิกาย	ทุกนิปาต
อญ.จตุตถ.	สุตตนต์ปิฎก	อญคุตตตรนิกาย	จตุกกนิปาต
อญ.ปญจก-ฉก.	สุตตนต์ปิฎก	อญคุตตตรนิกาย	ปญจก-ฉกนิปาต
ขุ.ธ.	สุตตนต์ปิฎก	ขุทุกนิกาย	ธมมปท
ที.สั.	สุตตนต์ปิฎก	ทีฆนิกาย	สัสสนนคค

สำหรับตัวเลขที่มีอยู่หลังคัมภีร์คือ

๑. แบบเลข ๓ ตอน คือ เลขเล่ม / เลขข้อ / เลขหน้าตัวอย่างเช่นวิ. มหา. ๑ / ๙ / ๑๔.

หมายถึงวินยปิฎกมหาวิภังคเล่ม ๑ / ข้อ ๙ / หน้า ๑๔.

๒. แบบเลข ๒ ตอนคือเล่ม / เลขหน้า ตัวอย่างเช่นปรมตถ. ๕ / ๒๓ หมายถึงปรมตถโชตก เล่ม ๕ / หน้า ๒๓.